

УДК 811.111:004(072)(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-156-159

КАПІТАН Тетяна Анатоліївна –
кандидатка філологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри германських мов,
зарубіжної літератури та
методик їхнього навчання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9999-9293>
e-mail: tkapitan@ukr.net

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЦИФРОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

У статті розглянуто особливості формування сутності індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів цифрової технології. Першорядним чинником оновлення системи освіти, безсумнівно, є особистість учителя, для якого важливо постійно вдосконалювати майстерність, мобільно реагувати на зміни, що повсякчас відбуваються в освітньому просторі, здатного творчо мислити і знаходити нестандартні рішення, навчатися впродовж життя й будувати свій професійний шлях. Усвідомлена на державному рівні потреба суспільства в підготовці учителя нової формації визначила важливість залучення до роботи в школі творчих молодих педагогів, на професійний розвиток потрібно звертати особливу увагу. Творчий характер педагогічної праці забезпечується сформованістю у фахівця гуманітарного фаху в структурі професіограми такого компонента, як індивідуальний стиль діяльності. Індивідуальний стиль викладання дає змогу студенту усвідомити себе творчою особистістю, спрямовувати діяльність на розвиток унікальної суті кожного, дозволяє розвиватися особистісно й професійно, забезпечує формування діяльних, обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених громадян України. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності, має бути головним фактором та показником професійної компетентності, метою подальшого професійного самовдосконалення. Успішність професійної діяльності вчителя-гуманітарія та досягнення високого рівня педагогічної майстерності залежать не тільки від рівня оволодіння певним обсягом знань у відповідній галузі, а й значною мірою від ефективності власного стилю діяльності. Індивідуальний стиль професійної діяльності це єдність професійно незмінного та індивідуально неповторного в діяльності педагога гуманітарного профілю. Механізмом, що забезпечує становлення стилю, є особистісно-діяльнісна саморегуляція, яка спонукає суб'єкта до самовдосконалення діяльності в процесі професійного саморозвитку та самоосвіти. Шлях реалізації індивідуального стилю – самоосвіта, виконання індивідуальних творчих планів, конкурс педагогічних ініціатив, участь у роботі майстер-класів, фестивалі педагогічних ідей, стажуваннях, педагогічні майстерні, Школа педагога-експериментатора, дослідно експериментальна робота.

Ключові слова: індивідуальний стиль, професійна діяльність, самовдосконалення, індивідуальність, професіоналізм, творча самореалізація, інновація.

KAPITAN Tetiana Anatoliivna –
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Germanic languages,
foreign literature and methods of their teaching
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State
Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9999-9293>
e-mail: tkapitan@ukr.net

SPECIFIC FORMATION OF INDIVIDUAL STYLE IN THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF FUTURE TEACHERS OF DIGITAL TECHNOLOGY

The article examines the peculiarities of the formation of the individual style essence connected with the professional activity of future digital technology teachers. The main factor in the renewal of the education system is the personality of the teacher, who is constantly improving his skills, because he has to mobilely react to changes taking place in the educational space, and to think creatively and find non-standard solutions. He is ready to learn throughout his life and build his professional path. Realized at the state level, society's need for a teacher of the new formation has determined the need to attract creative young teachers to schools, where the special attention should be given to the professional development. The creative nature of pedagogical work requires the presence of such a component as an individual style of activity in the structure of humanitarian specialist professionalism. The individual style of teaching gives students the opportunity to realize themselves as the creative individuals, directs activities to the development of the unique essence of everyone, provides an opportunity to develop the teacher as a person and as a professional, promotes the growth of the active, gifted, intellectually and spiritually educated citizens of Ukraine. The individual style of pedagogical activity should be the main factor and indicator of professional competence, the goal of the further professional self-improvement. The success of the humanities teacher's professional activity and the achievement of a high level of pedagogical skill depend not only on the quality of mastering a certain amount of knowledge in the relevant field, but also on a large extent of the level of formation of the effective style activity. It is the unity of the professionally unchanged and individually unique humanitarian profiles in the activity of a teacher. The mechanism that ensures the formation of the style is the personal self-regulation, which encourages the subject to self-improvement in the process of professional self-development and self-education. The way to realize an individual style is self-education, through the individual creative plans, the competition of pedagogical initiatives, participation in the work of master classes, the festival of the pedagogical ideas, internships, pedagogical workshops, the School of the teacher-experimenter, unproved work.

Keywords: individual style, professional activity, self-improvement, individuality, professionalism, creative self-realization, innovation.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах сьогодення не втрачає актуальності проблема пошуку шляхів максимального

розкриття творчого професійного потенціалу людини, формування особистісних якостей в умовах освітнього середовища. Зокрема, для сучасних суспільних

відносин важливою є підготовка висококваліфікованих спеціалістів, які вміють творчо працювати, креативно реагувати в різних складних ситуаціях. Особливо це є значущим для педагогічної діяльності, оскільки вона реалізується в умовах постійних змін. Динамічні зміни в педагогічній реальності, спричинені переосмисленням державних і регіональних пріоритетів у галузі освіти, удосконалення педагогічних технологій, інноваціями, різнорідними перетвореннями у ЗВО, створюють так звану «зону невизначеності діяльності» викладача.

Першорядним чинником оновлення системи освіти, безсумнівно, є особистість учителя, для якого важливо постійно вдосконалювати майстерність, мобільно реагувати на зміни, що повсякчас відбуваються в освітньому просторі, розвивати творче мислення й знаходити нестандартні рішення, навчатися впроваджувати життя й будувати свій професійний шлях. Усвідомлена на державному рівні потреба суспільства в підготовці учителя нової формации окреслила важливість залучення до роботи в школі творчих молодих педагогів, на професійний розвиток потрібно звертати особливу увагу. З огляду на це актуальною методичною проблемою є формування індивідуального стилю діяльності педагога, суб'єктивної позиції молодого вчителя-гуманітарія, який виявляє самотність, індивідуальність, оригінальність. Творчість у педагогічній праці забезпечується сформованістю у фахівця гуманітарного фаху в структурі професіограми такого компонента, як індивідуальний стиль діяльності. Індивідуальний стиль викладання дає змогу студенту усвідомити себе творчою особистістю, спрямовувати діяльність на розвиток унікальної суті кожного, дозволяє розвиватися особистісно й професійно, забезпечує формування діяльних, обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених громадян України. Уважаємо, що індивідуальний стиль педагогічної діяльності є першорядним головним фактором та показником професійної компетентності, метою подальшого професійного самовдосконалення, тому його значущість окреслено в Законі України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Національній стратегії розвитку освіти на період до 2021 року (2013). Конкурентоспроможному фахівцеві вищої та професійної школи потрібно розвивати індивідуальний стиль своєї діяльності, формувати картину позитивного бачення та важливі професійні якості, яких вимагає суспільство сьогодення [4, с. 114].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні науковці теоретично обґрунтували та експериментально дослідили різні аспекти визначення сутності та складників процесу формування індивідуального стилю педагогічної діяльності (М. Амінов, В. Загв'язінський, Т. Кузнецова, С. Сисоева, В. Сластьонін, I. Antoničová/I. Антонічова, J. Maňák/Й. Маняк, J. Mareš/I. Мареш, E. Petlák/Е. Петлак, M. Zelina/М. Зеліна, Š. Švec/Ш. Швець та ін.). У науково-педагогічних джерелах дослідників із Словацької Республіки використано поняття «викладання / навчання» (vyučovanie) – діяльність учителя в процесі навчання; «учіння» (učení, učenie sa) – діяльність учня в процесі навчання [8, с. 19]; відповідно – «викладацький (научувальний, навчальний) стиль учителя», «стиль викладання учителя» (vyučovací štýl učiteľa, štýl vyučovania, štýl

výuky) [9, с.83–84], а також стосовно учня – «стиль учіння (навчання)» (štýl učení, učebni štýl) [9, с.126–127].

У дидактиці I. Turek [9, с.37–38] наголошено, що поняття «викладацький стиль учителя» слід трактувати в широкому та вузькому значеннях. У першому випадку (широкому значенні) – це спосіб викладання / навчання, який використовує вчитель, тобто, як він викладає / навчає. У другому (вузькому значенні) – це система методів навчання, які використовує вчитель.

Окрім того засвідчено, що стиль викладання є комплексною особистісною характеристикою учителя. У складі стилю викладання автор виокремлює такі компоненти [9, с. 38–39]:

- когнітивний стиль (характеризує значною мірою вроджені якості людини; визначає способи вибору, оброблення, аналізу й структурування інформації, індивідуальну стратегію розв'язання пізнавальних завдань; на основі цього стилю ґрунтуються всі інші компоненти);

- підходи вчителя до викладання (учительська філософія, що визначає вибір змісту та методів навчання, комунікації з учнями тощо; на цей компонент також суттєво впливає подальша освіта та самоосвіта вчителя);

- способи розв'язання педагогічних ситуацій;
- педагогічні знання, уміння, навички й досвід.

У результаті узагальнення, доповнення, конкретизації наявних визначень індивідуального стилю педагога сучасний український науковець Л. Андрощук витлумачив індивідуальний стиль діяльності як «модель діяльності, яка ґрунтується на сукупності різнорівневих властивостей індивідуальності і забезпечує активне становлення людини в суспільстві на засадах самоактуалізації, творчої самореалізації, суспільної діяльності в межах особистісного креативного вибору» [1, с. 6]. Неповторний індивідуальний стиль діяльності є своєрідною унікальною «рисомою» професійної діяльності, яку створює самоактуалізована творча індивідуальність [1].

Мета статті – розглянути особливості формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів у галузі цифрової технології.

Виклад основного матеріалу. Вироблення нових якостей педагога ХХІ ст. – першорядне завдання вчителя сьогодні. Зокрема він повинен не лише дати певний обсяг знань учневі, а й сформувати в нього вміння вчитися, самостійно здобувати знання, застосовувати їх на практиці, тобто формувати компетентності як загальну здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді та цінностях особистості. По-перше, учителю важливо підготуватися до нової професійної ролі. Нині педагог не може бути лише абсолютним носієм знань, наглядачем за учнем. Його завдання – бути людиною, що супроводжує процес самопізнання і саморозвитку дитини сучасного світу. По-друге, учитель повинен бути готовим до сучасної соціальної ролі, тобто формувати самодостатню людину, конкурентоспроможного фахівця. Також для педагога важливо бути готовим до впровадження професійних технологій, до нових технологій освітньо-виховної діяльності. Це, безумовно, інформатизація та комп'ютеризація [1].

Зазначимо, що на формування особистості вчителя в сучасній психолого-педагогічній науці

звертають належну увагу, зокрема на такі її аспекти: підготовка вчителя до творчої професійної діяльності (В. Загв'язинський, І. Зязюн, С. Сисоєва та ін.); розвиток особистості вчителя в процесі професійної підготовки (І. Бех, І. Зязюн, В. Моляко та ін.); загальнокультурний розвиток учителя (О. Олексюк, О. Рудницька та ін.); формування індивідуальності майбутнього педагога (Г. Балл, Г. Костюк, В. Рибалко та ін.); творчої індивідуальності майбутнього педагога (Н. Кичук, С. Сисоєва та ін.); індивідуального стилю педагогічної діяльності (Л. Андрощук, І. Цар, Н. Добіжа та ін.).

В українському педагогічному словнику стиль представлено як «відносно стійку сукупність характеристик і повторюваних рис людини, які виявляються у її мисленні, поведінці, спілкуванні. Стиль виробляється під час теоретичного і практичного освоєння людиною навколишньої дійсності і передбачає, з одного боку, гнучке пристосування до неї, з другого – її революційну зміну. У стилі проявляються здібності, характерологічні риси та звички особистості» [2, с. 320].

Із психологічного погляду стиль – це спосіб існування чого-небудь, який відрізняється сукупністю своєрідних прийомів [7, с. 507]. Індивідуальний стиль діяльності – це насамперед урахування своїх індивідуальних особливостей у процесі вибору тих чи тих засобів і прийомів педагогічної діяльності, тому під час поширення передового педагогічного досвіду завжди виникає питання про можливість його адаптації до особистості іншого вчителя. З огляду на це найважливішим моментом є творче, індивідуальне опрацювання цього досвіду. Індивідуальний стиль діяльності визначається природними, вродженими особливостями людини і якостями особистості, здобутими за життя, які виникають під час взаємодії людини з предметним і соціальним середовищем. Ефективність індивідуального стилю забезпечується досягненням найбільшого результату за мінімальних затрат часу й сил. Формування власного стилю з урахуванням передовісмі рис самої особистості, а також специфіки вимог діяльності сприяє підвищенню продуктивності праці.

На думку Ж. Ковалів [3], підґрунтям для формування індивідуального стилю педагогічної діяльності є саме здібності вчителя, які виявляються в системі його професійно-методичних модифікацій в процесі педагогічної взаємодії. Успішність професійної діяльності вчителя-гуманітарія та досягнення високого рівня педагогічної майстерності залежать не тільки від рівня оволодіння певним обсягом знань у відповідній галузі, а й значною мірою від ефективності власного стилю діяльності. Сформувати індивідуальний стиль – значить знайти для себе найбільш раціональні, прийнятні способи дій, створити свою «Я-концепцію» та стратегію професійної діяльності [6, с. 222].

Для формування індивідуального стилю педагогічної діяльності важливими є такі компетенції педагога:

- ціннісно-змістовна зорієнтованість особистості: усвідомлення своєї ролі та призначення; потреба й здатність до самореалізації; прагнення успішно будувати життя та професійну діяльність;

- комунікативна: володіння технологіями усного та письмового спілкування різними мовами, зокрема й

комп'ютерним програмуванням, спілкуванням через інтернет;

- інформаційна: уміння самостійно шукати, аналізувати й підбирати потрібну інформацію; нормативно-правове забезпечення педагогічної діяльності; володіння інформаційними технологіями;

- загальнокультурна: знання в галузі національної, загальнолюдської культури; уміння рефлексувати особистісну аксіологічну систему; толерантність до різних етнокультур;

- особистісного самовдосконалення: потреба в актуалізації та реалізації свого особистісного потенціалу; здатність до саморозвитку;

- пізнавально-творча: уміння цілепокладання, планування, рефлексії освітньо-пізнавальної діяльності; сформованість творчих здібностей; здатність самостійно здобувати знання;

- соціально-трудова: здатність брати відповідальність; вияв поєднання особистих інтересів з потребами суспільства; підготовленість до самостійного виконання професійних дій;

- професійна: активна життєва позиція; професійні знання й уміння; професійні особистісні якості; творчі вміння [5, с. 59].

Отже, індивідуальний стиль професійної діяльності – це єдність професійно незмінного та індивідуально неповторного в діяльності педагога гуманітарного профілю. Механізмом, що забезпечує становлення стилю, є особистісно-діяльнісна саморегуляція, яка спонукає суб'єкта до самовдосконалення діяльності в процесі професійного саморозвитку та самоосвіти. Відтак, виникнення індивідуального стилю професійної діяльності вчителя-гуманітарія не є миттєвим, його становлення є поетапним процесом входження особистості до професійного буття, джерелом якого є суперечність між потребою особистості у персоналізації, індивідуалізації власної діяльності, потребою у реалізації власної унікальності та неповторності і наявністю єдиних для всіх викладачів норм, цілей та завдань професійної діяльності [6, с. 224].

Шлях реалізації індивідуального стилю – самоосвіта, виконання індивідуальних творчих планів, конкурс педагогічних ініціатив, участь у роботі майстер-класів, фестивалі педагогічних ідей, стажуваннях, педагогічні майстерні, Школа педагога-експериментатора, дослідно експериментальна робота. Участь у вебінарах, сертифікація вчителя, робота в методичних об'єднаннях, кафедрах, форумах, диспутах, «круглих столах», днях відкритих дверей, творчих лабораторіях, проблемних групах тощо. Традиційна система безперервної освіти під час курсової перепідготовки.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що індивідуальний стиль діяльності майбутнього вчителя потрібно формувати не стихійно, як це буває досить часто, а цілеспрямовано, з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, створенням умов для творчого розвитку особистості майбутнього вчителя, забезпеченням формування індивідуального досвіду педагогічної та цифрової діяльності.

Отже, індивідуальний стиль діяльності вчителя цифрових технологій – це модель діяльності, яка ґрунтується на сукупності різнорівневих властивостей індивідуальності та забезпечує активне становлення людини в суспільстві на засадах самоактуалізації,

творчої самореалізації, суспільної діяльності в межах особистісного креативного вибору.

У структурі індивідуального стилю діяльності вчителя цифрових технологій передбачено складники індивідуальності педагога та складники індивідуального стилю діяльності вчителя цифрових технологій. Рівні вияву професіоналізму педагога допомагають зрозуміти, на якому етапі становлення перебуває кожен майбутній вчитель, а також його індивідуальний стиль.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Л. М. Індивідуальний стиль діяльності педагога-хореографа як наукова проблема. Народна освіта. 2013. Вип. №1(19). 9 с. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=984. [<https://buki.com.ua/blogs/uchytel-neprosto-profesiya-tse-poklykannya/>].
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Ковалів Ж. В. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2005. 208 с.
4. Пісна Т. М. Формування індивідуального стилю викладача в сфері професійної освіти: ознаки та педагогічні умови. *Наукові записки ЦДПУ імені В. Винниченка*. Педагогічні науки. Кропивницький. 2022. № 203. С. 114–119.
5. Фоменко І. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2009. № 1(169). С. 55–60.
6. Цар І. Теоретичні передумови формування індивідуального стилю професійної діяльності вчителя-гуманітарія. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 10 (Ч. 1), 2014. С. 219–225.
7. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.
8. Maňák J. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 219 s.
9. Turek I. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, 2010. 598 s.

REFERENCES

1. Androshchuk, L. M. (2013). *Indyvidual'nyy styl' diyal'nosti pedahoha-khoreografa yak naukova problema*. [Individual style of activity of teacher-choreographers as a scientific problem]. [in Ukrainian]

2. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrayins'kyu pedahohichnyy slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kiev. [in Ukrainian]
3. Kovaliv, Zh. V. (2005). *Formuvannya indyvidual'noho stylu profesiiynoyi diyal'nosti maybutnikh uchyteliv humanitarnykh dystsyplin* [Formation of the individual style of professional activity of future teachers of humanitarian disciplines]. Odesa. [in Ukrainian]
4. Pisna, T. M. (2022). *Formuvannya indyvidual'noho stylu vykladacha v sferi profesiiynoyi osvity: oznaky ta pedahohichni umovy* [Formation of a teacher's individual style in the field of professional education: signs and pedagogical conditions]. Kropyvnytskyi. [in Ukrainian]
5. Fomenko, I. (2009). *Indyvidual'nyy styl' pedahohichnoyi diyal'nosti* [Individual style of pedagogical activity]. [in Ukrainian]
6. Tsar, Iryna (2014). *Teoretychni peredumovy formuvannya indyvidual'noho stylu profesiiynoyi diyal'nosti vchytelya-humanitariya* [Theoretical prerequisites for the formation of an individual style of professional activity of a humanitarian teacher]. [in Ukrainian]
7. Shapar ,V. B. (2007). *Suchasnyy tлумachnyy psykholohichnyy slovnyk* [Modern explanatory psychological dictionary]. Kharkiv. [in Ukrainian]
8. Maňák, J. (2003). *Výukové metody*. Brno. [in Slovak]
9. Turek, I. (2010). *Didaktika*. Bratislava. [in Slovak]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КАПІТАН Тетяна Анатоліївна – кандидатка філологічних наук, доцентка, доцентка кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика викладання іноземних мов у школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KAPITAN Tetiana Anatoliivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Germanic languages, foreign literature and methods of their teaching, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Research interests: methodology of foreign language teaching in school.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 378.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-159-163

КОЗЛЕНКО Володимир Григорович – кандидат юридичних наук, керуючий партнер Мережі приватних шкіл «Креативна міжнародна дитяча школа»
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0542-2064>
 e-mail: volodymyrkozlenko@ukr.net

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Входження України в єдиний європейський освітній простір з метою розв'язання загальних економічних проблем за рахунок підвищення якості вищої освіти є передумовою розширення контактів фахівців із зарубіжними партнерами, розробки спільних проектів, що вимагає від фахівця не лише соціально-професійної компетентності, але і проектної культури. Проблема формування проектної культури є актуальною для системи освіти, оскільки вона, за своєю суттю, прогресивна, практикоорієнтована, культуровідповідна і сприяє становленню суб'єктів освітнього процесу. Формування проектної культури сприяє вдосконаленню підготовки кваліфікованого педагога, конкурентоспроможного та затребуваного на ринку праці. У зв'язку з цим у цій статті розкривається структурно-функціональна модель, яка б з урахуванням сучасних реалій ефективно здійснювати формування проектної культури майбутнього педагога. Провідними підходами до дослідження цієї проблеми з'явилися знано-орієнтований, особистісно-орієнтований та системний, комплексне застосування яких дозволяє сформувати проектну культуру майбутнього педагога. Особливості моделі формування проектної культури майбутнього педагога полягають у сукупності пропонуваніх компонентів та технологій формування проектної культури. Проектна культура педагога є найважливішою проблемою гуманітарної культури в сучасному суспільстві. Нині її розвиток не відповідає висуненим вимогам до становлення нового типу